

Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности
Сенату Универзитета уметности у Београду

ИЗВЕШТАЈ

Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта Сање Донић

ПОД НАЗИВОМ

*Интерпретативни аспекти одабраних дела из клавирских опуса Љубице Марић, Оливере
Војне Нешић, Вере Миланковић и Милане Стојадиновић Милић*

На седници Наставно-уметничко-научног већа Факултета музичке уметности у Београду, одржаној 5. јуна 2024.године, именована је Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта под насловом *Интерпретативни аспекти одабраних дела из клавирских опуса Љубице Марић, Оливере Војне Нешић, Вере Миланковић и Милане Стојадиновић Милић* кандидата Сање Донић, у саставу: мр. Марија Ђукић, редовни професор ФМУ, др ум. Љиљана Вукелја, редовни професор ФМУ, др ум. Наташа Митровић, редовни професор ФМУ (ментор), др Ивана Петковић Лозо, доцент ФМУ (коментор) и др ум. Биљана Горуновић, редовни професор Академије уметности Универзитета у Новом Саду. На основу увида у докторски уметнички пројекат кандидата подносимо Извештај који садржи уводно образложење, биографију кандидата, анализу докторског уметничког пројекта – јавне уметничке презентације и писаног рада, критички осврт и оцену, те закључак Комисије.

Уводно образложење

Сања Донић пријавила је тему докторског уметничког пројекта под називом: *„Интерпретативни аспекти одабраних дела из клавирских опуса Љубице Марић, Оливере Војне Нешић, Вере Миланковић и Милане Стојадиновић-Милић“.*

На предлог Катедре за клавир Веће Факултета на седници од 26. априла 2023. године донело је одлуку бр. 01-806/23 од 27. априла 2023. године о именовану Комисије за оцену предлога докторског уметничког пројекта, у саставу:

др ум. Наташа Митровић, ред. проф.

др Ивана Петковић Лозо, доцент

др ум. Биљана Горуновић, ред. проф. Академије уметности у Новом Саду.

Веће Факултета на седници од 03. јула 2023. године донело је одлуку бр. 01-1294/23 од 04. јула 2023. године о усвајању позитивног Извештаја бр. 01-1250/23 од 29. јуна 2023. Године. Комисије за оцену предлога докторског уметничког пројекта и одобравању теме докторског уметничког пројекта под називом: „Интерпретативни аспекти одабраних дела из клавирских опуса Љубице Марић, Оливере Војне Нешић, Вере Миланковић и Милане Стојадиновић-Милић“.

Сенат Универзитета уметности у Београду на седници од 28. септембра 2023. године донео је одлуку бр. 7/371 од 4. октобра 2023. године (наш бр. 01-2022/23 од 09. октобра 2023. године) о одобравању рада на реализацији докторског уметничког пројекта. За ментора докторског уметничког пројекта именована је др ум. Наташа Митровић, редовни професор а за коментора др Ивана Петковић Лозо, доцент.

На основу обавештења ментора бр. 01-1102/24 од 05. јуна 2024. године и предлога Катедре бр. 01-1061/24 од 03. јуна 2024. године, Веће Факултета на седници одржаној 05. јуна 2024. године донело је одлуку бр. 01-1129/24 од 06. септембра 2024. године о именовану Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта, у саставу:

др ум. Марија Ђукић, ред. проф. ФМУ у Београду, председник Комисије

др ум. Наташа Митровић, ред. проф. ФМУ у Београду, ментор

др Ивана Петковић Лозо, доцент ФМУ у Београду, коментор

др ум. Љиљана Вукела, ред. проф. ФМУ у Београду

др ум. Биљана Горуновић, ред. проф. Академије уметности у Новом Саду

Биографија кандидата

САЊА ДОНИЋ (1994, Смедеревска Паланка) учење музике и дружење са клавиром започиње у својој шестој години. Након завршене Основне музичке школе у Смедереву, школовање наставља у класи проф. Ане Поповић у Средњој музичкој школи "др Милоје Милојевић" у Крагујевцу, коју завршава као ђак генерације и носилац дипломе „Вук Караџић“. Од Њ.К.В Престолонаследника Александра II добија Похвалницу за исказан изузетан успех у завршеном средњем образовању.

Године 2012, уписује студије клавира на ФИЛУМУ, у Крагујевцу, у класи мр Сање Вукосављевић Миленић, ред. проф. Проглашена је најбољим студентом Одсека за музичку уметност, ФИЛУМа, са просечном оценом 9,96 (девет, деведесет шест) у току студија.

Добитник је стипендије Универзитета у Крагујевцу, Фондације за стипендирање и подстицање напредовања најбољих студената, младих научних радника и уметника. Године 2016, уписује мастер студије клавира на ФИЛУМУ, у Крагујевцу, у класи мр Сање Вукосављевић Миленић, ред. проф. На основним и на мастер студијама, добитник је стипендије "Доситеја", Фонда за младе таленте Републике Србије. Године 2017, завршава мастер студије, са просечном оценом 10,00 (десет). Године 2018, уписала је специјалистичке академске студије клавира, на ФМУ, у класи мр Дејана Стошића, ванр. проф, које завршава 2019. године, са просечном оценом 10 (десет).

Године 2019, уписала је докторске академске студије клавира на ФМУ, у класи мр Дејана Стошића, ванредног проф. Студије завршава под менторством др ум. Наташе Митровић, ред. проф.

Активан је учесник курсева проф. Јурија Кота (Украјина) и проф. Бориса Краљевића (Сингапур). Похађала је курс проф. Ђузепеа Албанезеа (Трст, Италија), 2019. године и курс проф. Михаила Аркадјева (Санкт Петербург, Русија), 2022. год.

Освојила је више награда на пијанистичким такмичењима, од којих се као најскорија издваја I награда на II клавирском такмичењу у извођењу савремене српске музике, јануара 2024. год.

Као соло и камерни извођач, више пута је наступала у Свечаној сали Прве крагујевачке гимназије, Галерији Народног музеја у Крагујевцу, Галерији Артгет, Галерији

САНУ, Легату Јосип Славенски, СКЦу у Београду, Академији уметности, и многим другим салама у Р. Србији.

Током последње две године, издвајају се наступи на фестивалу Onde di Note, у Анкони (Италија), Конзерваторијуму у Брну (Чешка Република), концерт са делима Оливере Војне Нешић у Луксембургу, у оквиру пројекта Les Concerts du Foyer europeen, као и низ солистичких концерата под називом Жене композитори у српској музици XX и XXI века, подржаним Фондом за културна давања, СОКОЈ-а.

Од 2016. године, запослена је као наставник клавира и корепетитор у Музичкој школи „др Милоје Милојевић“, у Крагујевцу. Током педагошке каријере, њени ученици су на такмичењима и фестивалима награђивани углавном првим наградама. Активна је у Удружењу Жене у музици као организатор, члан жирија и извођач, од 2021. године.

АНАЛИЗА ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА – ЈАВНЕ УМЕТНИЧКЕ ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ И ПИСАНОГ РАДА

Јавно извођење докторског уметничког пројекта

Сања Донић је одржала реситал – јавно извођење докторског уметничког пројекта у Великој сали Факултета Музичке Уметности у Београду, у петак, 21. јуна 2024. На концерту је извела комплетан програм који је навела у пријави докторског уметничког пројекта, који се састојао од клавирских дела српских женских композиторки: Љубице Марић, Оливере Војне Нешић, Вере Миланковић и Милене Стојадиновић – Милић.

Програм:

Милана Стојадиновић Милић (1962)
Тристеца за Драгана (2018)

Љубица Марић (1909–2003)
Три прелудијума и етида (1945)

Оливера Војна Нешић (1947)
Mortem Tuam, Domine (Смрт Твоју, Господи) (2023)
Фантазија за Санду (1998)

Љубица Марић

Песма и игра (1947)
Бранково коло (1947)

Вера Миланковић (1953)

Свети Сава (2008)
Преображење господње (2008)
Свети Ђорђе (2008)
Васкрс (2008)

Милана Стојадиновић Милић

Сонатиница (2022)

Вера Миланковић

Недо Недо бела Недо (2008)
Извор вода извирала (2008)
Чарна горо пуна ти си лада (2008)

Милана Стојадиновић Милић

Тајни агент са Тимпаниуса (2011)

Оливера Војна Нешић

Токата (1974)

Милана Стојадиновић Милић

И би светлост (Мир) (2013)

Један од циљева докторског уметничког пројекта Сање Донић је интерпретација – јавно изођење и остављање писаног трага о делима која нису често извођена код нас, а о којима је тек понешто или ништа до сада забележено. Својим докторским радом, Сања Донић је валоризовала улогу женских српских композитора чије стваралаштво није ефемерно и које заслужено треба да добије већу видљивост код потоњих генерација.

Својом уметничком презентацијом, Сања Донић се представила као ауторитативна и зрела пијанисткиња чије свирање одише надахнутим уметничким изразом а такође је показала истанчан и рафиниран однос према форми и карактеру композиција. У многобројним композицијама које је извела (укупно 21), кандидаткиња је показала изузетан виртуозитет,

техничку спремност, лакоћу у интерпретацији сложене партитуре, и, што је најважније, највиши ниво разумевања онога што изводи.

У њеној интерпретацији присутан је природан осећај за фразирање а импонује велики дијапазон колористичких планова као и најфинија педализација. На темпераментан и узбудљив начин, приближила је публици и комисији богату палету разноликости у композиторском изразу све четири српске композиторке (Љубице Марић, Оливере Војне Нешић, Вере Миланковић и Милане Стојадиновић – Милић).

Једна од најупечатљивијих карактеристика свирања Сање Донић у свим наведеним делима је приказивање прочишћених, интимистичких исказа и деликатних односа између мелодије и хармоније.

Њен докторски реситал наишао је на топао пријем комисије и публике која је са великим занимањем, знатижељом и пијететом пратила уметничку презентацију.

Закључак Комисије је да је кандидаткиња Сања Донић у потпуности испунила уметничко-извођачке циљеве те да је практични део докторског уметничког пројекта изведен на врло високом нивоу.

Анализа образложења докторског уметничког пројекта (писаног рада)

Писано образложење докторског уметничког пројекта Сање Донић *Интерпретативни аспекти одабраних дела из клавирских опуса Љубице Марић, Оливере Војне Нешић, Вере Миланковић и Милане Стојадиновић-Милић* има 112 страница текста, а организовано је прегледно и систематично. Текст садржи 87 напомена (фусноте), 31 нотни пример и 2 прилога (Програм докторског уметничког пројекта – Прилог 1 и Предлог редакције минијатура Вере Миланковић, ауторизован од стране композиторке – Прилог 2). Списак цитиране литературе садржи 44 библиографске јединице на српском, хрватском и енглеском језику, затим 4 електронска/интернет извора и 11 нотних издања (дела композитора који су били у фокусу докторског уметничког пројекта). Рад садржи: насловну страницу на српском и енглеском језику, апстракт са кључним речима на српском и енглеском језику, садржај, девет поглавља и три разговора у форми интервјуа које је кандидаткиња Сања Донић водила са композиторима чија је дела одсвирала на реситалу у оквиру свог докторског уметничког пројекта – I

Прелудијум (стр. 1-6), *II Клавир – инструмент који ‘пева’ и/или удараљка?* (стр. 7-8), *III Између певања и играња... Три прелудијума и етида Љубице Марић* (стр. 9-20), *IV Из дубљих дубина... Песма и игра и Бранково коло Љубице Марић* (стр. 21-30), *V Музика Тимпанијуса, тристече и светлости... из клавирског опуса Милане Стојадиновић Милић* (стр. 31-47), *VI О савременој музичкој уметничкој пракси у Србији, музичкој уметности и женском писму? – Милана Стојадиновић Милић* (разговор/интервју, стр. 48-50), *VII Музика између живота и смрти... Токата, Фантазија за Санду и Смрт Твоју, Господи Оливере Војне Нешић* (стр. 51-59), *VIII О савременој музичкој уметничкој пракси у Србији, музичкој уметности и женском писму? – Оливера Војна Нешић* (разговор/интервју, стр. 61-63), *IX Пространства духовног и света музике... клавирске минијатуре Вере Миланковић* (стр. 64-81), *X О савременој музичкој уметничкој пракси у Србији, музичкој уметности и женском писму? – Вера Миланковић* (стр. 82-83), *XI Кода* (стр. 84-85) и *XII Постлудијум* (стр. 86-87), затим прилоге и списак коришћене литературе.

Идеја докторског уметничког пројекта ***Интерпретативни аспекти одабраних дела из клавирских опуса Љубице Марић, Оливере Војне Нешић, Вере Миланковић и Милане Стојадиновић-Милић*** кандидаткиње Сање Донић, заснована је на проучавању, истраживању и извођењу српске музике за клавир XX и XXI века, првенствено аутора женског рода, а произашла је, како то наводи Донићева, „из интересовања за савремену музику, које је једним делом резултат вишегодишњег познанства и сарадње са композиторком Оливером Војном Нешић (1947–), у чијем сам удружењу активна као организатор, члан жирија и извођач” (стр. ???) Примарне интенције овог докторског уметничког пројекта су, према наводима кандидаткиње, „рад на очувању српске уметничке музике, као и давање доприноса афирмацији стваралаштва музичких посленица, које су оставиле и остављају важан печат у историји српске музике. Осавремењивање и разноврсност репертоара је једна од мисли која ме је заокупљала услед неправедно запостављених дела савремених српских аутора” (стр. ???) За потребе њеног личног уметничког пројекта, *Жене у српској музици XX и XXI века*, 2022. године, кандидаткиња је остварила контакт са композиторкама различитих генерација, те су јој том приликом посебно привукле пажњу композиције следећих аутора: Вере Миланковић, Милане Стојадиновић Милић, Војне Нешић, и свакако Љубице Марић. Тако је за предмет истраживања докторског уметничког пројекта, кандидаткиња Сања Донић, одабрала управо њихова дела. Реч је о *Три прелудијума и етиди* (1945) Љубице Марић, те *Бранковом колу* (1947) и *Песми и*

игри (1947) исте композиторке; затим, *Токати* (1974), *Фантазији за Санду* (1998), *Смрт Твоју, Господи* (*Mortem Tuam, Domine*, 2023) Оливере Војне Нешић, те о делу клавирског опуса Вере Миланковић – избор минијатура из циклуса *Музичка мапа Србије: Чарна горо пуна ти си лада, Недо Недо бела Недо, Извор вода извирила, Св. Сава, Преображење господње, Св. Ђорђе, Васкрс*; поред наведених, на репертоару и у аналитичком промишљању писаног дела докторског уметничког пројекта Донићеве, нашла су се и остварења Милане Стојадиновић-Миличић: *Тајни агент са Тимпаниуса* (2011), *И би светлост* (2013), *Тристеца за Драгана* (2018), *Сонатница ин Н* (2022). Један од циљева овог докторског уметничког пројекта јесте интерпретација и остављање писаног трага о делима која нису често била заступљена на концертним репертоарима на нашим просторима, а о којима је, према речима кандидаткиње, „веома мало или готово ништа до сада забележено. Као и извођење, текст писаног дела докторског уметничког пројекта прати сваку композицију, истичући њене музичке карактеристике, показујући разлоге одређених интерпретативних избора, а са циљем што доследнијег извођења онога што се налази у самом музичком тексту, али и *између његових редова*.” Рад на одабраним композицијама креће се од идеје да се на темељу системски постављеног приступа одабраном репертоару композиција – применом историјске и интерпретативно-аналитичке методе прикаже процес рада на постављању интерпретације, као и коначни уметнички резултат који из таквог приступа происходи. Консултовање релевантних извора, помогло је кандидаткињи Сањи Донић, да боље разуме карактеристике музичког језика и начина музичког мишљења композиторки чија је дела извела, те интервјуи и консултације које је, за потребе овог рада, имала са композиторкама. Интервјуи (као ауторизовани текстови од стране композиторки) су посебно драгоцени јер пружају увида у значај српска музичка традиција има у стваралаштву композиторки, не само као цитат, узорак и модел, већ као *уметничка транспозиција* која утиче на артикулацију структурисања музичког тока и укупног начина музичког мишљења. Једна од основних хипотеза кандидаткињиног истраживања јесте однос према фолклорном материјалу који доживљава уметничку транспозицију, тиме што се из народног контекста као фолклорна мелодија која је скопчана са народним, преноси у уметнички контекст, кроз инструментални медиј – клавирску минијатуру. Уметничка транспозиција се сагледава у односу на естетику, поетику и стилистику изабраног композиторског *рукописа*, те Донићева тако сагледава фолклорни материјал као тачку *прелома* оног индивидуалног стваралачког. Интерпретативни изазови које дела овог докторског

уметничког пројекта постављају пред интерпретатора, засновани су, како то констатује кандидаткиња, „на односу између певајућег и перкусионог аспекта клавира, те их у свим делима можемо препознати кроз сасвим специфичну артикулацију *динтиха* певање-играње, односно, готово правилну диспозицију лирског и драмског која утиче на артикулацију самог музичког тока композиције и начина његовог *дисања*” (стр. ???) Предмет и циљ докторског уметничког пројекта чију је реализацију кандидаткиња Сања Донић поступно осмишљавала јесте покушај што попуније разумевања, анализирања и интерпретирања одабраних композиција. Докторски уметнички пројекат који је за циљ имао преиспитивање извођачких, техничких и експресивних могућности и захтева које дела постављају пред пијанисту; продубљивање знања о историјском развоју клавијирских минијатура и њихов утицај на остварења која ће бити изведена и анализирана; идентификовање и решавање кључних изазова у погледу креирања аутентичне интерпретације одабраних дела, успешно је реализован.

Методе истраживања примењене у докторском уметничком пројекту о изабраним делима које су допринеле реализацији постављеног циља јесу: историјски метод, који подразумева проучавање околности настанка ових дела, као и њихово место у изабраним опусима; метода анализе музичког садржаја – аналитичко издвајање појединих, за извођење важних, сегмената дела, анализа интерпретативних захтева, али посредно и указивање на друге аспекте музичког дела (стил, музичка форма, фактура, хармонија, карактеристике мелодијског цртежа, метро-ритмичка конфигурација, темпо, ритам, динамика, артикулација, акцентуација, фразирање, тонске палете клавира, педализација, итд); компаративни метод – међусобно поређење одабраних композиција; техника интервјуа: током истраживачког процеса, кандидаткињи су од значаја били интервјуи са живим ауторкама у циљу долажења до релевантних информација и података који су на, чини се, прави начин усмерили интерпретацију и превазилажење интерпретативних изазова.

Структура рада је подељена у две веће целине. Прва целина је заснована на испитивању историјског контекста настанка одабраних дела. У том смислу, кандидаткиња Сања Донић се бавила карактеристикама музичког језика одабраних композиторских опуса и начинима музичког мишљења ауторки чија су дела предмет докторског уметничког пројекта, али и контекстом у ком се одвијао животни и стваралачки век наведених аутора. Други део рада обухвата анализу музичког израза композиција. Поред музичке форме, структуре и хармоније, те динамике, фактуре и осталих чинилаца музичког израза, у овом делу рада,

Донићева се фокусира на изазове интерпретације, као и на проналажење решења за њихово превазилажење. Значај одабраних метода остварује се у њиховом међусобном, комплементарном деловању у докторском уметничком пројекту кандидаткиње Сање Донић. Текст је прошао процедуру провере оригиналности докторског уметничког пројекта који је показао да подударане од 4% представља последицу личних имена, наслова анализираних дела, библиографских података о коришћеној литератури, података везаних за биографију кандидата и општих места и података, што је у складу са чланом 9. Правилника о поступку провере оригиналности докторских уметничких пројеката и докторских дисертација које се бране на Универзитету уметности у Београду.

Критички осврт и оцена докторског уметничког пројекта

Докторски уметнички пројекат кандидата Сање Донић под називом Интерпретативни аспекти одабраних дела из клавирских опуса Љубице Марић, Оливере Војне Нешић, Вере Миланковић и Милане Стојадиновић-Милић представља изузетно значајан допринос афирмацији и очувању српске клавирске музике женских аутора. Овај пројекат на оригиналан и дубоко истраживачки начин осветљава стваралаштво композиторки које су, иако мање заступљене у извођачкој пракси, оставиле важан траг у нашој музичкој баштини. Кандидаткиња је својим радом наметнула нови стандард у тумачењу савремене српске музике и показала висок ниво уметничке зрелости и посвећености.

Јавно извођење докторског уметничког пројекта, као и писани део рада, представљени су на веома високом професионалном нивоу. У свом реситалу, Сања Донић је демонстрирала виртуозитет, изузетну техничку припремљеност и дубоко разумевање музичког садржаја. Њена интерпретација се одликовала рафинираношћу, богатством музичког израза и способношћу да приближи публици сложене музичке идеје и поруке које ове композиције носе. Тиме је дала нови значај и видљивост опусима композиторки које је одабрала за свој пројекат, афирмишући њихово стваралаштво као интегрални део српске музичке баштине.

Писани рад докторског уметничког пројекта је систематичан и свеобухватан, са јасно дефинисаним теоријским оквирима и аналитичким увидима који обогаћују разумевање и приступ извођењу. Кандидаткиња је показала снажан истраживачки дух и умеће да своје

интерпретативне изборе оснажи детаљним анализама, чиме је створила вредан и инспиративан ресурс за будуће генерације пијаниста и истраживача. Тиме је остварила један од главних циљева свог рада - афирмацију савремене српске музике и стваралаштва женских композиторки.

Закључак Комисије

Докторски уметнички пројекат кандидата Сање Донић под називом *Интерпретативни аспекти одабраних дела из клавирских опуса Љубице Марић, Оливере Војне Нешић, Вере Миланковић и Милане Стојадиновић-Милић* представља јединствен пројекат који на оригиналан начин анализира стваралаштво српских женских композитора.

У складу са тим, Комисија констатује да јавна уметничка презентација докторског уметничког пројекта и писани део истог су презентовани на изузетно високом професионалном нивоу и да, самим тим, представљају велики допринос очувању српске клавирске баштине.

Комисија једногласно и позитивно оцењује докторски уметнички пројекат кандидаткиње Сање Донић и предлаже Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности и Сенату Универзитета уметности у Београду да га прихвати и одобри његову одбрану.

Комисија:

мр Марија Ђукић, ред. проф. ФМУ- председник Комисије

др ум. Наташа Митровић, ред. проф. ФМУ- ментор



др Ивана Петковић Лозо, доцент ФМУ- коментор

др ум. Љиљана Вукела, ред. проф. ФМУ

др ум. Биљана Горуновић ред. проф. АУНС